

محمد جواد تبری

پادا داشت:

همانه‌نگ کننده دفتر ترویج اتحادیه بین المللی نجوم در ایران

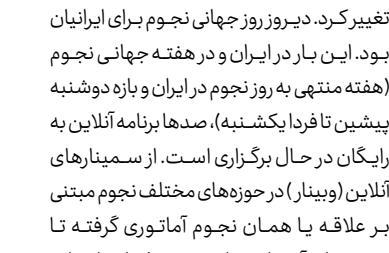
روزنگوم به رسم آنلاین

امروز روز جهانی نجوم در سیاری از کشورهای جهان است. آن طرف آبی‌ها، شنبه آخر هفته را روز برگزاری تعیین کرده‌اند و مساله هاست که در ایران، پنجشنبه و جمعه را جشن می‌گیریم. شاید برای تان عجیب باشد که خود روز جهانی نجوم هم در هرسال ثابت نیست. قرار این است که از نیمه ماه آوریل تا نیمه ماه می (تقریباً در دی بهشت) هر آخراً هفته‌ای که به ماه تبریع اول همان ماه نیمه خوش چهره (ختم شد، همان را روز جهانی نجوم اعلام کنند. چرا ماه تبریع اول؟ چون با غروب آفتاب، ماه معمولاً در بهترین وضعیت رصدی قرار می‌گیرد و ده‌ها هزار مروج نجوم در سراسر جهان این فرصت را داردند که با تلسکوپ‌های خود ماه رانشانه بگیرند و فرصت رصد ماه با تلسکوپ را با میلیون‌ها نفر در جهان به اشتراک بگذارند.

نه سازمان ملل و نه یک سازمان بالادستی، برگزاری مراسم روز نجوم در جهان را برای باقی کشورهای تکلیف نکرده است. این روز به همین علت بین‌المللی (International) نیست و به آن «جهانی» (World) می‌گویند. ابتکار عمل یک انجمن نجومی به نام آسترولیگ درینگه دنیا، دهه‌هاست مرزها را در زور دیده و حال در بسیاری از کشورهای جهان، به واقع خود جوش و با همکاری صدھا مراکز نجومی (تروپیچی / پژوهشی) اعم از رصدخانه‌ها، آسمان‌نمایها، دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و... برگار می‌شود. بریشه و جان کلام روز نجوم در آوردن نجوم به میان مردم است.

در ایران هم روز نجوم از ابتدای دهه ۸۰ و با پیش قدم شدن مجله نجوم و رصدخانه زعفرانیه در تهران شروع شد و خیلی زود به یکی از پرشرورترین رویدادهای ترویجی ایران در هرسال بدل شد. آنقدر که هرسال در پایاخت و وقیه شهرهای بزرگ ایران، علاقه مندان باید میان نقاط مختلف برگزارکننده رویدادهای ترویجی این روز گردیگرینش کنند که به کدام برنامه ویژه روز جهانی نجوم برستند. پخش زنده و برنامه های ویژه رادیویی و تلویزیونی برای پوشش روز نجوم، برگزاری آن در نقاط مختلف کم برخوردارتر کشور و انتخاب انجمن ها و شایسته دانستن مراکز ایرانی در سال های ۲۰۰۴، ۲۰۰۷ و ۲۰۱۵ برای دریافت جایزه استرولیک در برگزاری این روز از جمله دستاوردهای برگزاری روز نجوم در ایران است.

این روزها حداقل
۵۰۰ جلد کتاب
قابل استناد و
مناسب در رابطه
با آموزش نجوم
توسط افراد
صحب نظر در
این حوزه تألیف
شده و اگر کسی
به دنبال آموختن
درباره آسمان شب
و ستاره ها باشد
دغدغه ای برای
پیدا کردن منبع
درست، علمی و
به روز ندارد

در سفرهایی که به خارج از ایران داشتید و قوت به فکر جلای وطن و اقامت در کشور گنجی نبودید؟

اصلاً...
دلیلش چه بود؟

زند من در خارج از ایران زندگی می‌کنند،
بارکه به دیدنشان می‌روم بیش از یک
می‌توانم آنچا بمانم. شاید برخی شرایط
ی برای من در خارج از ایران فراهم‌تر نیز
وی وطنم برای من کشش بیشتری دارد و
شه دلم می‌خواسته به هموطنانم خدمت
خانه مادر تهران در کوچه‌ای یک طرفه
و من هیچ‌وقت خلاف قوانین دارم.
با مشاهین نرفته‌ام. اما با رهایی پیش آمده
تی طبق قانون در کوچه حرکت می‌کنم، از
رو خودرویی در جهت عبور منوع می‌آید
نهادش نه تنها کنار نمی‌رود و عذرخواهی
نند که گاهی حتی طلبکارانه هم نگاهم
د! (می‌خندد) من حتی عاشق همین
های عجیب هموطنان هستم! بالآخره
ما هاستیم که باید مشکلات فرهنگی و
امانی‌های اجتماعی مان را حل کنیم.

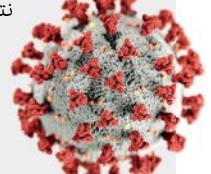
طی این سال‌ها دوست داشتید چه کاری در
کشور انجام شود که تاکنون نشده است؟

آنچه شده ابه افراد و مرکزی که علاقه‌مند
بوده‌اند کمک کرده‌ام. برای مثال در ساخت
رصدخانه‌ای که در شهرستان لار در حال
تأسیس است نیز همکاری کرده‌ام. در ساخت
مرکز فلکی و نجومی آیت‌الله سیستانی در کهک
قم، مجموعه‌ای در شهرستان طبس و مواردی
از این قبیل کمک کرده‌ام. چیزی که امروز دلم
می‌خواهد این است که در مجموع امکانات
رصدی در کشور بیشتر شود تا دسترسی برای
کارکنان دانش‌جغرافیایی نوین دیر ایران که
باشد تا همان‌گونه

تلسکوپ فضایی هابل در چند روز گذشته موفق به ثبت تصویری بی نظیر از لحظه درهم شکستن

تلىسكوب فضایی هابل در چند روز گذشته موفق به ثبت تصویری از نظیر از لوحه درهم شکستن دنباله داری به نام اطلس (ATLAS) یا (C/2019Y4) شده است. این دنباله دار تا اوخر اسفند به سرعت پر نور می شد و برخی اخترشاسان پیش بینی می کردند دنباله دار مذکور ممکن است در اردیبهشت با چشم غیر مسلح قابل مشاهده باشد. تا این که نخستین بار تصویر تکه تکه شدن این سیاره حدود دو هفته بیش از ثبت شد. تلىسكوب هابل در یکم اردیبهشت تصویری از ۳ قسمت ساخترانگه که شده این دنباله دار بثبیت کرد. /ایسنا

ماجرای تولد مرکز علوم و ستاره‌شناسی تهران

از مهندس دالکی می پرسیم «چه شدم رکز علوم و ستاره شناسی تهران را هاده انداری کردید؟» وی در پاسخ می گوید: «یکی از آشنایانم که از علاقه من برای راه اندازی رصدخانه مطلع بود به من پیشنهاد داد برای این کار حاضر به مشارکت مالی است. با این پیشنهاد من نیز مذاکراتی را برای تعیین زمینی برای احداث یک مجموعه علمی در زمینه نجوم در پیش گرفتم. پس از جست و جوی فراوان، زمینی را با وسعت ۵ هکتار متر مربع در منطقه ولنجک در کنار مجموعه بام تهران، برای این منظوریه من اجراه دادند، اما متأسفانه در آن زمان فردی که قرار بود در این کاربامن مشارکت داشته باشد از پیشنهادش منصرف شد.»

مهندسي دالکي ادامه می دهد: «چند سال بعد، حدود سال ۱۳۷۴ تمامی از اداره زیباسازی شهرداری تهران دریافت کرد که در آن پیشنهاد ساخت رصدخانه به هزینه شهرداری داده شده بود. برای این منظور سه خانه در مناطق مختلف تهران به من پیشنهاد شد که از میان آنها پس از بررسی های گوناگون که در ساعت های مختلف روز و شب از جهت استحکام ساختمان، دید در شب، مساحت و فضای مجموعه و مسائی از این قبيل داشتم، خانه استقرار حددود علم (وزیر دیرباره پهلوی دوم و نخست وزیر در پیش از انقلاب اسلامی) در نیاوران گزینه مناسب تری برای احداث چنین مکانی بود. البته در آن زمان این خانه محل استقرار دیرباره نفر از کارگران شهرداری بود و وضعیت نایه سامانی داشت و با ترفند های خاص بدن ایجاد مشکل برای ساکنان آن توانستیم این مجموعه را تخلیه و بازسازی و آماده ببردباری کنیم. پس از برگاری مناقصه کار ساخت گذبید به یکی از استادان اهل فن و بسیار با تجربه دانشگاه شریف و اگذار شد که توانست به بهترین شکل این مجموعه را بسازد و هنوز هم این سازه فعال است.»

در ادامه درباره اینکه سایر بخش های آن مجموعه مانند آزمایشگاه شیمی و فیزیک راچه کسی طراحی کرد از این مرور نجوم باسابقه پرسیدیم. مهندس دالکی پاسخ می دهد: «طراحی اکثر بخش های مجموعه به عهده خودم بود. من سفره های علمی زیادی به خارج از کشور داشتم و همان طور که اشاره کردم همواره در سفرهایم به دنبال بازدید از مراکز علمی و به ویژه مراکز نجومی بوده ام. بسیاری از این ایده ها در طی همین سفرها شکل گرفت.»

سالار

A portrait of Mohammad Khatami, former President of Iran, sitting at a desk. He is wearing a blue suit jacket over a light-colored sweater and a pink shirt. He is looking towards the camera with his right hand raised, pointing his index finger upwards. The background consists of several framed posters and photographs on a wall, featuring various political figures and text in Persian.

گفت و گو با مهندس احمد دالکی، از پیشگامان ترویج و عمومی‌سازی نجوم در ایران به مناسبت روز جهانی نجوم

قصه آقای ستاره‌شناس از تئودولیت تا تلسکوپ

کارشناس شیک پوش و
شیرین سخنی که با آرامش و طمأنیه سوال‌های علاقه‌مندان به نجوم را پاسخ می‌دهد و به زبان ساده توضیح می‌دهد این هفتة دوستداران آسمان شب سیاره‌های میریخ و مشتری و زحل رادر چه زمانی می‌توانند را آسمان بینندید یا آگر کسی علاقه‌مند باشد چهارمی تواند ابکرو و ستاره قطبی را در آسمان پیدا کند. اتفاقی در راه اندازی بسیاری از مرکز علمی و پیشرفت و آشنایی عمومی با نجوم در ایران داشته است. بسیاری از شاگردانش از سر احترام به او لقب پدر نجوم آماتور ایران را می‌دهند. مهندس احمد‌الکی که لیست بلندبالی از بازدیدهای علمی از مرکز نجومی و رصدخانه‌های بزرگ جهان را در کتابچه زندگینامه خود دارد و ده‌ها کتاب و مقاله از اون تابه امروز در زمینه اخترشناسی منتشر شده است، در دوران جوانی در زمینه محیط‌زیست و کمک به حفاظت از منابع طبیعی ایران نقشی تاریخ‌ساز ایفا کرده است. کتاب «اصول تفسیر عکس هوایی» از آثار اوست که بیش از دو دهه ز مهمترین منابع دانشجویان مهندسی نقشه برداری و منابع طبیعی در دانشگاه‌های کشور بوده است.

مهندسان دالک نقش کلیدی در توسعه چند مرکز مهم ترویج نجوم در کشور داشته و با پیگیری کم نظری و بوسیدن کشف‌های اهنی کار راه اندازی آنها را به نمر رسانده است. امروز دوم مهر ۱۳۹۴ ارتبه مشت و در روز جهانی نجوم پای صحبت‌های مردمی نشینیم که با داشتن سه فرزند و نوه، معتقد است دو فرزند دیگر هم دارد: مرکز علوم و ستاره‌شناسی تهران و آسمان‌نمای سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح در تهران.

از چه زمانی به اخترشناسی و نجوم علاقه‌مند شدید؟

من از دوران کودکی که شب‌ها در حیاط خوباییدم علاقه بسیار زیادی به تماشای آسمان شب و ستاره‌ها پیدا کردم؛ علاقه‌ای شدید که تا امروز از من جاذب شده است.

با این علاقه، چراتحصیلات دانشگاهی تران را در زمینه سtarه‌شناسی و نجوم دنبال نکردم؟ در آن زمان هنوز علم اخترشناسی و نجوم در فضای دانشگاهی خیلی گسترش نبود و دامنه تحصیل در چنین رشته‌های بسیار دیدن کردم. تقریباً زیرآسمان بسیاری از مناطق دشوار بود. از طرفی من در دوران دبیرستان در رشتۀ طبیعی یا تجربی امروز تحصیل کرده بودم و نمی‌توانستم نمره لازم را برای قبولی در رشته‌های مهندسی بیاوم.

مقاهیم اولیه نجوم را چه کسی آموختید؟ آیدار آن دوران معلم داشتید؟

در دوران کودکی که بانگاه به آسمان و بعد از آن در دوران کاری ام چه در بنگاه جنگل‌ها یا همان سازمان جنگل‌ها و مراتع امروزی و چه در اداره شکاربانی، همواره سرو کارم با طبیعت آشنا شدم. به اقتضای شغلی که داشتم، کارمند پیش میزنشین نبودم و همواره در مناطق مختلف باید سفر می‌رفتم. اگر بگویم در بیشتر مناطق جنگلی شمال کشور قدم گذاشتم غریق نکرده‌ام. در آن زمان شب‌های را که در دل طبیعت در جادرهای کپری‌ماندیم با دوربین افتش، فردای راهنمای تئوریهای امها نداشتیم.

چند جلد کتاب جدید در دست نوشتن دارم که به زودی منتشر می‌شود.

شما فعالیت‌های مهم و گستردگی در زمینه راه‌اندازی و هدایت مرکز علمی نجوم مانند آسمان نمای تهران، رصدخانه کانون پژوهش فکری کودکان و نوجوانان در زعفرانیه تهران و مرکز علوم و ستاره‌شناسی تهران داشته‌اید. ایده راه‌اندازی این مرکز چطور شکل گرفت؟

به دلیل علاقه شخصی که داشتم، طی این سال‌ها از بسیاری مرکز علمی مهم جهان دیدن کردم. تقریباً زیرآسمان بسیاری از مناطق دنیا از خط استوا تا قطب شمال را در کرده‌ام. حتی در مکزیک به چیکسوکولوب که محل برخورد شهاب‌سنگ عظیمی با زمین در حدود ۶۵ میلیون سال پیش است و گفته‌می‌شود در اثر این برخورد نسل دایناسورها منقرض شد. رفت‌همان در همین سفرهایکه بیشترشان با هزینه شخص انجام شد با سازوکار و عملکرد مرکز علمی به ویژه در حوزه نجوم آشنا شدیم.

آسمان شب کجا را بیاتر دیدید؟ آسمان شب در مناطق بکر و دور از آلودگی نوری شهرها همیشه برایم جذاب بوده است. اما شاید زیباترین پدیده‌های نجومی را در آسمان قله کوه‌های هاوایی دیده باشم. در این منطقه بزرگ‌ترین رصدخانه‌های دنیا بناسده و حداقل ۱۴۵ تا ۱۶۰ رصدخانه عظیم است. در همه آن سیزده رصدخانه از همیشگان نهاده شده‌اند.

چرا ماهنوز نتوانسته‌ایم در کشور یک رصدخانه ملی بزرگ در سطح دانشگاهی داشته باشیم. البته این طرح در دست اقدام است و شنیده‌ام که آینه تلسکوپیک نیز خریداری شده تا ساخته شود. امیدوارم هرچه زودتر این طرح ملی به بهره‌برداری برسد.

برگردیم به داستان شکل گیری ایده مرکزی که در کشور راه‌اندازی کردید. ایده تأسیس رصدخانه کانون پژوهش فکری چطور مطرح شد؟ پیش از این که من وارد این طرح شوم ایده این مرکز مطرح و تاحدی پیش برده شده بود. حتی ساختمان رصدخانه در پارک زعفرانیه ساخته شده و تلسکوپ آن خریداری شده بود. امادر همین مرحله کارهای شده و فردی که متولی این طرح بود دیگر در دسترس نبود. به همین جهت برای راه‌اندازی این مرکز از من دعوت شد. در اولین اقدام از کتاب‌های نجومی ای که در اختیار داشتم اسلامی‌های اموزشی تهیه کردم، پس از آن سالانی رابه پروژکتور مجهر رصد آسمان شب به این مرکز می‌آیند ابتدا رصد آسمان شب به این مرکز شمسی و صور فلکی و ستاره‌های قابل رویت در آن شب آشنا شوند، سپس به پشت تلسکوپ بروند و ستاره‌ها را تماشا کنند. پس از آماده سازی رصدخانه در سال ۶۹ تا دو سال هدایت آن

جایزه ایجاد دلک برای شرکت پیشگام

احمد دالکی متولد سال ۱۳۱۵ در شهر شیراز است. نام خانوادگی اش را از محل زندگی اجادداش بعنی روستای دالکی در کنار رودخانه دالکی گرفته است. پدر وی حدود یک قرن پیش برای تحصیل حوزوی از روستای دالکی (شهر دالکی امروز) با پای پیاده به سمت شیراز رسپارمی شود و در این شهر اقامت می‌کند.

احمد دالکی دوران تحصیلیش را تا مقطع دبیل در شیراز گذراند و پس از تأسیس دانشگاه شیراز در سال ۱۳۴۴، مقطع کارشناسی را به عنوان گروه اول دانشجویان این دانشگاه در رشته مهندسی کشاورزی می‌گذراند. او در زمان کارش در بنگاه چنگل‌ها، دودوره مهندسی را در انستیتوی هواشناسی دلفت در هلند در رشته‌های تفسیر عکس‌های هوایی و نقشه‌برداری هوایی سپری کرده است. همچنین در سال ۱۳۵۵ از سوی سازمان حفاظت محیط‌زیست و شکاربانی برای گذراندن دوره سنجش از راه دور و استفاده از

سمنان پیشتر و بیشتر شود.
[۴] در آن زمان منع یا کتاب خوبی برای آموزش نجوم در دسترس بود؟
بسیار سیارکم، ناقص و حتی در برخی موارد غمراه‌کننده بود. پیشتر کتاب‌های آن زمان به استواره بینی و طالع بینی می‌پرداختند تا علم ختنرشناسی. هنوز هم محدود کتاب‌هایی که در آن دوران توانسته بودم تهیه کنم رادر کتابخانه شخصی ام دارم. خوشبختانه این روزها حداقل ۵۰ جلد کتاب قابل استناد و مناسب در ابتداء با آموزش نجوم به زبان فارسی توسط افراد صاحب نظر در این حوزه ترجمه و تالیف شده و گزگزی به دنبال آموختن درباره آسمان شب و ستاره‌ها باشد. دغدغه‌ای برای پیدا کردن منبع درست، علمی و به روز ندارد. خود من نیز هنوز